

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасного стану інвестиційного клімату в Україні. Визначено основні чинники, які впливають на формування інвестиційного клімату в країні, підкреслені основні проблеми України в сфері залучення іноземних інвестицій.

Ключові слова: інвестування, інвестор, прямі іноземні інвестиції, митниця, корупція.

Аннотация. Статья посвящена исследованию современного состояния инвестиционного климата в Украине. Определены основные факторы, влияющие на формирование инвестиционного климата в стране, подчеркнуты основные проблемы Украины в сфере привлечения иностранных инвестиций.

Ключевые слова: инвестирование, инвестор, прямые иностранные инвестиции, таможня, коррупция.

Annotation. The article investigates the current state of the investment climate in Ukraine. It detects the main factors that influence the formation of the investment climate in the country, and highlights the main problems of Ukraine in the sphere of attracting foreign investment.

Keywords: investment, investor, direct foreign investment, customs, corruption.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтернаціоналізація сучасного світу сприяє глибокій взаємопов'язаності національних економік різних країн, наслідком цього процесу є суттєва залежність між ними і виникнення можливості міжнародного інвестування. На сьогодні під інвестиціями розуміються всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Інвестування в жодному разі не можна назвати альтруїстичним заходом, інвестори вкладають свої кошти виключно для збагачення, але цей процес неминуче несе цілу низку переваг. До них насамперед належить створення нових робочих місць, додаткові податкові надходження до держбюджету та впровадження нових технологій. Закордонне інвестування є одним з небагатьох економічних процесів, які можуть так ефективно вплинути на прискорення темпів структурної перебудови економіки та мають невелику кількість недоліків. Тому важливими питаннями для дослідження на сучасному етапі є залучення іноземних інвестицій в країну та їх стимулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій на тему інвестування показав, що в Україні цій проблемі приділено велику увагу, але все ж таки вона вимагає глибшого і детальнішого вивчення, особливо зважаючи на те, що інвестиції можуть стати суттєвим важелем у відновленні економіки країни після кризи. Явище інвестування досліджено в працях таких вчених як: Бабіч Л.М., Кузнєцова А.О., Бережна І.Ю, Віблій П.І., Гайдуцький І.П., Мединська Т.В., Мельник М.І., Малай А.О., Федоренко В.Г., Чувардинський О.Г., Палиця С.В., Федоренко С.В., Чернікова О.В., Сазонець І.Л., Федорова В.А., Борщ Л.М., Бирман Г., Шмидт С., Беренс Вернер, Хавранек Питер М. тощо.

Метою статті є дослідження сучасного стану інвестиційного клімату в Україні та шляхи його покращення.

Виклад основного матеріалу. Світова економічна криза, яка розпочалась в 2008р. завдала сильного удару по економіці ряду країн світу, і Україна не є виключенням. Відновлення до кризових економічних показників та покриття дефіциту державного бюджету вбачається неможливим без залучення закордонних коштів. Криза значно збільшила розрив між темпами зростання в країнах, що розвиваються, і в розвинених країнах, тому, тих темпів відновлення, які є в Україні, недостатньо для того, щоб наздогнати інші країни. Для нашої держави беззаперечно важливим є негайне залучення великої кількості коштів в провідні галузі економіки. Збільшення кількості іноземних інвестицій здатне покращити платіжний баланс країни, збільшити рівень зайнятості та кваліфікації робочої сили, посприяти залучення нових технологій та ноу-хау, знизити імпортозалежність та збільшити експорторієнтованість. Серед країн Центральної та Східної Європи за привабливістю інвестиційного середовища Україна займає 10 місце (табл.1). Інфляція і скорочення ВВП на 15% у 2009 році відлякує іноземних інвесторів, не найкраще враження також справляють затримки на митниці та славнозвісна корумпованість органів влади.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в країнах Центральної та Східної Європи (2006 – 2010)

Рейтинг	Країна	Кількість інвестиційних проектів (2006-2010рр.)	Частка	Створено робочих місць
1	Росія	740	16%	55,768
2	Польща	719	16%	85,003
3	Румунія	572	12%	49,409
4	Угорщина	495	11%	49,873
5	Чеська республіка	416	9%	47,055
6	Болгарія	247	5%	18,167
7	Словаччина	243	5%	37,179
8	Туреччина	231	5%	20,532
9	Сербія	200	4%	25,636
10	Україна	178	4%	7,487
	Інші	580	13%	25,504
	Усього	4621	100%	421,631

Щодо розподілу прямих іноземних інвестицій по секторам економіки, то тут рекордний рівень інвестування отримав фінансовий сектор – 13% від усього обсягу інвестицій. Значно менша увага була приділена металокопункціям та автомобільній промисловості (табл.2).

Таблиця 2

ПІ в Україну, за галузями економіки (2006 – 2010)

Рейтинг	Галузь	Кількість інвестиційних проектів (2006-2010рр.)	Частка	Створено робочих місць
1	Фінансове посередництво	24	13%	590
2	Логістика	17	10%	361
3	Харчова промисловість	16	9%	1895
4	Страховання та пенсійне забезпечення	13	7%	25
5	Неметалічна мінеральна продукція	13	7%	400
6	Професійні послуги	12	7%	14
7	Програмне забезпечення	10	6%	202
8	Металокопункції	6	3%	133
9	Гумова і пластикова промисловість	6	3%	0
10	Автомобільна промисловість	5	3%	2030
	Інші	56	31%	1837
	Усього	178	100%	7487

За останні 5 років ключовими інвесторами за кількістю проектів в Україні були США (12%), Німеччина (12%), Росія (10%) і Франція (8%). Найбільшими інвесторами в Україну за обсягом інвестицій в 2010 році були країни ЄС (54%) та Росія (15,6%) (табл. 3)[2].

Таблиця 3

Основні інвестори в Україну за 2006-2010рр.

Рейтинг	Країна	Кількість інвестиційних проектів (2006-2010рр.)	Частка	Створено робочих місць
1	США	22	12%	213
2	Німеччина	21	12%	728
3	Росія	17	10%	510
4	Франція	14	8%	358
5	Швейцарія	11	6%	1,750
6	Польща	11	6%	1,900
7	Швеція	7	4%	37
8	Австрія	7	4%	17
9	Велика Британія	7	4%	550
10	Фінляндія	6	3%	146
	Інші	55	31%	1,251
	Усього	178	100%	7,487

Незважаючи на часткове збільшення притоку прямих іноземних інвестицій в Україну в 2010 році, до 5,7 млрд. доларів, досягти докризового рівня не вдалося (Рис. 1). Незначний обсяг притоку інвестицій в період посткризової реабілітації свідчить про непривабливість українського інвестиційного клімату для закордонних інвесторів. Вони обирають для вкладання коштів більш стабільні сусідні країни з передбачуваним та прозорим законодавством. Лібералізація інвестиційного клімату інших країн Східної та Центральної Європи пов'язана насамперед з членством в ЄС, українські ж закони, умови та митні обмеження далекі від європейських, які заохочують та підтримують нарощення кількості залучених іноземних інвестицій [3,с.20].

Рис. 1. Надходження ПІІ в Україну за 2001-2010рр.

Однією з суттєвих вад іміджу української бізнес-сфери є корумпованість. Відповідно до Індексу сприйняття корупції, Україна посідає 134-те місце серед 179 країн світу і 14-те з 19 країн регіону. Нижче України в цьому рейтингу лише Росія, Таджикистан, Киргизстан, Туркменістан і Узбекистан [5]. Отримання дозволів на здійснення своєї діяльності, технічні перевірки та інша бюрократична тяганина змушує підприємців та інвесторів вдаватися до незаконного вирішення проблем. Не менше 20% підприємців визнають, що вимушені були вдаватися до неофіційних способів вирішення питань в органах державної влади. Незважаючи на те, що Уряд кожного року затверджує нові програми по боротьбі з корупцією, глобальні показники корумпованості продовжують суттєво зростати (Рис. 2) [3,с.23].

Рис. 2. Показники корумпованості влади за 2008 і 2010рр.

Яскраво видно також, що Уряд неспроможний ефективно організувати свою законотворчу діяльність, хоча і відчайдушно намагається це зробити. За останні два роки було видано не менше 20-ти законотворчих та нормативно-правових актів, покликаних регулювати інвестиційну діяльність в Україні та заохочувати залучення закордонного фінансування. Вони дещо позитивно відображаються на українському інвестиційному кліматі, але не створюють врегульовану систему контролю і здійснення інвестування, вони є недовершеними і непослідовними, створюють додаткову плутанину. Крім того відсутня міра покарання за порушення цих реформ, що призводить до індиферентного ставлення до нововведень представниками середньої на нижчої ланки державних служб та невиконання ними своїх обов'язків. Найсуттєвішим внеском в регулювання інвестиційної діяльності в Україні за останні роки стало прийняття Комітетом з економічних реформ при Президентові України програми реформ під назвою «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», вона спрямована на побудову сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування професійної й ефективної системи державного управління, і зрештою – на підвищення добробуту українських громадян. Програма розрахована на 4 роки (2010-2014рр.) та стосується 5 напрямків, одним з яких є поліпшення бізнес-клімату й залучення інвестицій. В цьому розділі програми визнається, що несприятливий бізнес-клімат є основним чинником, що стримує інвестиції. Крім того, криза значно звузила внутрішні джерела для інвестицій, а міжнародні фінансові ресурси стали практично недоступними. Причинами таких проблем є:

1) макроекономічна нестабільність, неефективна регуляторна й податкова системи, високий рівень корупції;

2) нерозвиненість механізмів державно-приватного партнерства;

3) відсутність ефективних механізмів із залучення інвестицій і захисту прав інвесторів.

Для усунення цих причин і вирішення існуючих проблем пропонується здійснити ряд заходів в різних сферах (табл.4) [4].

Таблиця 4

Основні відомості по Програмі економічних реформ 2010-2014рр.

Сфера	Завдання	Заходи
Дозвільна система	<ol style="list-style-type: none"> істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів; спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; зменшення часових і грошових витрат при одержанні дозвільних документів. 	<ol style="list-style-type: none"> законодавчо затвердити вичерпний перелік документів дозвільного характеру та максимально скорочувати його у подальшому; перейти від дозвільного принципу започаткування господарської діяльності на заявний; посилення відповідальності посадових осіб дозвільних органів за порушення вимог законодавства;
Адміністративні послуги	<ol style="list-style-type: none"> переглянути затверджені урядом види платних послуг з подальшим розмежуванням їх на адміністративні (державні) і господарські; створити єдину електронну базу даних адміністративних (державних) послуг органів виконавчої влади й місцевого самоврядування. 	<ol style="list-style-type: none"> прийняти Закон України про адміністративні послуги, яким, зокрема, визначити принципи делегування владних повноважень, платність або безкоштовність надання адміністративних послуг, порядок визначення розмірів оплати за надання платних адміністративних послуг.
Державний нагляд і контроль	<ol style="list-style-type: none"> завершення розробки й впровадження критеріїв оцінювання ступеня ризику від ведення суб'єктами господарської діяльності й періодичності проведення планових заходів контролю; зміна підходів до здійснення державного нагляду з прямого контролю до профілактики й запобігання порушень законодавства; скасування дублюючих контролюючих функцій. 	<ol style="list-style-type: none"> скоротити кількість державних контролюючих функцій шляхом проведення аудиту й аналізу контролюючих функцій; визначити перелік питань для вжиття планових заходів щодо нагляду (контролю) залежно від ступеня ризику; запровадити відповідальність органів державного нагляду (контролю) за збитки, завдані суб'єкту господарювання неправомірними діями / недотриманням процедури здійснення державного нагляду (контролю).

Сфера	Завдання	Заходи
Митні процедури	1. спрощення, підвищення ефективності й прискорення процесу митного оформлення	1. створити й застосовувати якісну систему управління ризиками разом з ефективними процедурами перевірки післямитного оформлення; 2. імплементувати Кіотську конвенцію, зокрема концепцію авторизованих митних операторів, і здійснювати подальшу модернізацію митного законодавства на основі законодавства ЄС; 3. спростити процедуру оцінювання митної вартості й привести її у відповідність до вимог СОТ.
Інвестування	1. забезпечення високої інституційної спроможності єдиного органу зі сприяння залученню інвестицій; 2. підготовка фахівців галузевих і регіональних структур у сфері залучення іноземних інвестицій; 3. створення механізму якісного обслуговування інвестора («єдиного інвестиційного вікна»); 4. інформаційно-аналітичне забезпечення активної цільової маркетингової стратегії формування позитивного інвестиційного іміджу України та її регіонів за кордоном.	1. удосконалення нормативно-правової бази у сфері сприяння іноземному; 2. формування баз даних об'єктів для інвестування та інвестиційних проєктів; 3. повна інвентаризація земельних ділянок і формування відповідних баз даних, придатних для реалізації проєктів; 4. створення дієвого інституту досудового врегулювання інвестиційних спорів; 5. взаємодія з місцевими органами виконавчої влади у формуванні та реалізації послідовної стратегії залучення прямих іноземних інвестицій на регіональному рівні; 6. допомога у створенні інфраструктури та забезпечення підтримки регіональних інституцій у сфері сприяння іноземному інвестуванню, просуванні регіонів на інвестиційні ринки.

Оскільки Програма економічного розвитку була прийнята майже 2 роки тому, логічно зробити висновок, що суттєві результати реформи мали б вже бути помітними. Як показують дані, суттєвого припливу іноземних інвестицій за останні роки не відбулося, в 2011 році приток іноземних інвестицій в Україну зріс лише на 16,8% (табл.5), хоча експерти прогнозували приріст прямих іноземних інвестицій на рівні 40% [2].

Таблиця 5

Обсяги надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за період 2005 – 2011 роки

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол. США	Приріст прямих іноземних інвестицій, млн. дол. США	Темпи приросту прямих іноземних інвестицій в Україну, %
2005	9047,0	2252,6	248,18
2006	16890,0	7843,0	-39,85
2007	21607,3	4717,3	67,09
2008	29542,7	7935,4	14,68
2009	35616,4	6073,7	20,9
2010	40026,8	4410,4	12,4
1 липня 2011	47205,7	7178,9	16,8

Висновки. Залучення іноземних інвестицій в економіку країни є незамінним механізмом забезпечення стабільності економічного зростання, особливо в умовах глобалізації. Основними факторами, які впливають на інвестиційну активність в країні є законодавчо-правова база країни, макроекономічна стабільність та передбачуваність політичної ситуації. Всі ці чинники у своєму поєднанні формують інвестиційний клімат країни. Щодо України, то дослідження сучасного стану її інвестиційного клімату показує, що він є недостатньо привабливим для іноземного інвестора і потребує суттєвої модернізації. І хоча влада усвідомлює необхідність негайного втручання з метою суттєвого покращення інвестиційної політики та розробляє достатньо прогресивні програми та реформи, більшість її заходів залишаються безрезультатними. Це насамперед зумовлено несумлінним виконанням розпоряджень верхівки влади, представниками середньої та нижньої ланки державних органів, високим рівнем корупції та неузгодженістю і безсистемністю всього інвестиційного законодавства. Не найкращим чином також впливає су-

часна світова економічна ситуація, оскільки майже всі країни постраждали від світової економічної кризи і ще не повністю відновили свій інвестиційний потенціал. Лише перетворення українського законодавства на узгоджену, взаємопов'язану та взаємодоповнюючу систему і подолання корупції в усіх ешелонах влади може привести до стабілізації інвестиційного клімату та зробити його привабливим для іноземного інвестора.

Список використаних джерел

1. Закон України про інвестиційну діяльність.
2. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну, 2011р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.euy.com/Publication/vwLUAssets/Ukraine-FDI-Report-2011-Ukr/\\$FILE/Ukraine-FDI-Report-2011-Ukr.pdf](http://www.euy.com/Publication/vwLUAssets/Ukraine-FDI-Report-2011-Ukr/$FILE/Ukraine-FDI-Report-2011-Ukr.pdf).
3. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес, жовтень 2011: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ifc.org/ifcext/uspp.nsf/AttachmentsByTitle/IC+report_2011UA/\\$FILE/IC_UA.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/uspp.nsf/AttachmentsByTitle/IC+report_2011UA/$FILE/IC_UA.pdf).
4. Програма економічних реформ на 2010-2014рр. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
5. Показники рівня корупції, 2010р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/results.

УДК 658.811

БОЙКО В.В.,
ДВНЗ «НГУ»,
професор кафедри економіки підприємства,
к.т.н., проф.

БУДИНСКАЯ О.Ю.,
ДВНЗ «НГУ»,
кафедра економіки підприємства,
аспірант

ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ФИНАНСОВОГО ВОСПРОИЗВОДСТВА МАТЕРИАЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

***Анотація.** Досліджуються чинники виникнення необхідності грошового самофінансування відтворення матеріальних витрат підприємства. Проводиться диференційний аналіз складових показників загального рівня відтворення і довідтворення матеріальних ресурсів.*

Ключові слова: грошове відтворення; довідтворення; матеріальні витрати; самофінансування відтворення.

***Аннотация.** Исследуются факторы возникновения необходимости денежного самофинансирования воспроизводства материальных затрат предприятия. Проводится дифференцированный анализ составляющих показателей общего уровня воспроизводства и довоспроизводства материальных ресурсов.*

Ключевые слова: денежное воспроизводство; довоспроизводство; материальные затраты; самофинансирование воспроизводства.

***Annotation.** The investigation of the factors causing a monetary self reproduction of material costs of an enterprise is conducted. Differentiated analysis of the components of material resources reproduction is carried out.*

Keywords: monetary reproduction; complete reproduction; material costs; self-financing of reproduction.

Постановка проблеми. Создание эффективной системы управления и контроля за денежным воспроизводством материальных затрат производственного предприятия в современных рыночных условиях хозяйствования является одним из важных заданий. Производственно-хозяйственная деятельность предприятий, а также формирование их денежных средств предопределяют особое внимание воспроизводству материальных ресурсов, поскольку они занимают значительный удельный вес в общем показателе затрат. Как следствие возникает необходимость дифференцированного исследования и анализа факторов, влияющих на уровень денежного самофинансирования воспроизводства и довоспроизводства материальных ресурсов. Результаты вышеупомянутых исследований позволяют определять границы их денежного обеспечения.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Исследованию проблемы минимизации материальных затрат, а также увеличению скорости оборачиваемости оборотных средств для скорейшего воспроизводства затраченных ресурсов уделяется достаточно внимания как в отечественных, так и в зарубежных публикациях. Проблеме управления минимизации затрат предприятия посвящены работы таких авторов, как В.М. Шульга, О.Л. Петренко, В.В. Бойко, Ю.С. Цал-Цалко, Г.М. Кононенко. Проблема управления скоростью оборачиваемости оборотных ресурсов изучается в работах Я.В. Гурьевой, Л.Г. Соляник. Однако, на наш взгляд, в изученных работах не уделяется достаточного внимания проблеме самофинансирования довоспроизводства материальных ресурсов.